

העותרים:

1. עבד אל כרים לאפי ת"ז -----
2. מחמוד עבד רבו ת"ז -----
3. גאדאללה סופיאן ת"ז -----
4. אבו חאמד פואד ת"ז -----
5. מהאר אבו-סעד ת"ז -----
6. סוזאן אבו חדייר ת"ז -----
7. רבאיעה שפיק ת"ז -----
8. איברהים אבו סרחאן ת"ז -----
9. מוחמד סיאג ת"ז -----
10. אבו אמיר קוואסמה ת"ז -----
11. המינהל הקהילתי בית צפפה ע"ר 58-0223196
12. אבו חומוס רבחי ת"ז -----
13. עבד אלחלים אחמד דארי ת.ז. -----
14. חרבי אבו שמסייה ת.ז. -----
15. המינהל הקהילתי בית חנינא ע"ר 58-0224509
16. העמותה לקידום שכונת א-טור ע"ר 58-0106888
17. האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י ב"כ עוה"ד קרן צפריר ו/או דן יקיר ו/או דנה אלכסנדר
ו/או אבנר פינצ'וק ו/או עאוני בנא ו/או לילה מרגלית
ו/או לימור יהודה ו/או עודד פלר ו/או טלי ניר ו/או גיל גן-מור
ו/או נסרין עליאן ו/או ראויה אבורביעה ו/או משכית בנדל
ו/או נירה שלו ו/או רגד גיראיסי ו/או אן סוצ'יו

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל
ת"ד 34510, ירושלים 91000
טל': 02-6521218; פקס: 02-6521219

- נ ג ד -

המשיבים:

1. עיריית ירושלים
ע"י עו"ד אביב ברנט ו/או אליעד כהן
מדרך חברון 101, בית האומות - קומה 1
ירושלים 93480
טל' 02-6234258 פקס 02-6255493

2. משרד החינוך
 ע"י עו"ד שוש שמואלי
 ממחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה
 רח' צלאח א-דין 20, ירושלים 91010
 טל' 02-6466588 פקס : 02-6467011

עתירה מנהלית מתוקנת

בהתאם להחלטת בית המשפט הנכבד מיום 23.8.2011, מוגשת בזאת עתירה מנהלית מתוקנת, בה מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים לפעול כדלהלן :

- א. לחשוף במלואו את אופן חישוב הסכומים הנחוצים לשם התפעול השוטף של בתי הספר הרשמיים בירושלים המזרחית, אשר נעשה על ידי המשיבה מס' 1 ;
- ב. להעביר את מלוא התקצוב הדרוש לצורך התפעול השוטף של מוסדות החינוך הרשמיים בירושלים המזרחית, בשנת הכספים 2011 ולהבא.

ואלה נימוקי העתירה :

- א. **מבוא**
 1. בתאריך 16.9.2010 הוגשה על ידי העותרים עתירה מנהלית (להלן : "העתירה המקורית"), בה ביקשו העותרים, לקראת קביעת תקציב עיריית ירושלים לשנת 2011, להשוות את גובה תקצוב מוסדות החינוך הרשמיים בירושלים המזרחית בפועל לגובה התקצוב הנחוץ לפי חישובי המנהלה לחינוך ירושלים (להלן : "מנח"י"), אשר צורפו כנספח 2/ע לעתירה המקורית.
 2. לאחר הגשת תגובות המשיבים לעתירה, ובעקבות דיון שהתקיים בפני בית המשפט הנכבד ביום 9.11.2010, קבע בית המשפט בסיום אותו דיון כי העותרים יגישו את עמדתם לגבי המשך הטיפול בתיק לאחר אישור תקציב שנת 2011, ובהתאם להודעת העותרים ייקבע המשך הטיפול בהליך.
 3. לאחר הגשת העתירה המקורית, פורסמו שני מסמכים הרלוונטיים לענייננו : האחד הוא הצעת מסגרת תקציב הפעולות לשנת 2011, אשר הוכנה על ידי מנח"י, והשני הוא ספר התקציב לשנת 2011 אשר הוכן ואושר על ידי עיריית ירושלים.
 4. בהצעת מסגרת תקציב הפעולות לשנת 2011, אשר הוכנה כאמור על ידי מנח"י, נכתב כי התוספת התקציבית הנחוצה לצורך התפעול השוטף של מוסדות החינוך הרשמיים בירושלים המזרחית עומדת על סך של כ-4.5 מיליון ש"ח (לשם השוואה, בהצעת מסגרת תקציב הפעולות לשנת 2010, אשר צורפה לעתירה המקורית כנספח 3/ע, עמדה התוספת

התקציבית הנחוצה לצורך התפעול השוטף של מוסדות החינוך הרשמיים בירושלים המזרחית על סך של 10,600,000 ש"ח). למען הסר ספק יובהר, כי בתקציב שנת 2010 ניתנה בסופו של יום תוספת תקציבית בסך של כ-1,000,000 ש"ח בלבד, כך שהפער בין דרישות התוספת התקציבית בין השנים 2010-2011 איננו יכול להיות מוסבר בהגדלת התשלום שניתן בפועל.

5. על כל פנים, לאחר העלאת דרישת התוספת התקציבית על ידי מנח"י בסך של כ- 4,500,000 ש"ח, החליטה עיריית ירושלים על מתן תוספת תקציבית בסך של 1,500,000 ש"ח בלבד.

6. בעקבות פרסום הצעת מסגרת תקציב הפעולות לשנת 2011 ותקציב העירייה הסופי, ולשם קבלת החלטה בדבר המשך ניהול ההליכים בעתירה המקורית, ביקשו העותרים להבין כיצד נקבעו הסכומים המפורטים לעיל, דהיינו: כיצד ערכה מנח"י את חישוב אומדן הצרכים הכספיים, אשר הביא בסופו של יום לדרישת התוספת התקציבית בסך של כ- 4,500,000 ש"ח בלבד לעומת שנת 2010, ומדוע לא קיבלה העירייה את עמדתה של מנח"י ולא הגדילה את הסעיף התקציבי הרלוונטי בהתאם לחישוביה של מנח"י.

7. ואולם, כפי שיפורט להלן, כל נסיונותיהם של העותרים לקבל מענה מפורט וברור לשאלותיהם, בין באמצעות פניה ישירה לעיריית ירושלים ובין באמצעות החלטות בית המשפט הנכבד המורות לעירייה למסור לעותרים את המידע שנתבקש, לא צלחו.

8. יצויין, כי לאורך כל המגעים שנוהלו בין הצדדים לאחר הגשת העתירה, קולו של המשיב 2 - משרד החינוך - לא נשמע כלל.

9. בנסיבות אלו, בהן אין כל חולק כי גם לפי עמדת הגוף המקצועי בעיריית ירושלים - היא מנח"י - מתקצב הניהול השוטף של מוסדות החינוך בירושלים המזרחית בחסר (חסר העומד על כשליש מגובה התקציב הנחוץ לשיטת מנח"י), ואין כל הסבר המניח את הדעת לאופן בו נערכו החישובים על ידי מנח"י ולא-התקצוב הנחוץ על ידי העירייה, מוגשת עתירה מתוקנת זו.

ב. הצדדים

10. העותר מס' 1, עבד אל כרים לאפי, הוא תושב שכונת בית צפפא ומשמש בתפקיד יו"ר ועד ההורים של השכונה.

11. העותר מס' 2, מחמוד עבד רבו, הוא תושב שכונת בית צפפא ומשמש בתפקיד יו"ר ועד ההורים של בית הספר התיכון ושל בית הספר היסודי בבית צפפא.

12. העותר מס' 3, גאדאללה סופיאן, הוא תושב שכונת צור באהר ומשמש סגן יו"ר ועד ההורים בבית הספר היסודי צור באהר.

13. העותר מס' 4, פואד אבו חאמד, הוא תושב שכונת צור באהר ומשמש יו"ר עמותת הועדה התומכת בחינוך בצור באהר, המקשרת בין מוסדות החינוך הרשמיים בשכונה לבין הרשויות.
14. העותר מס' 5, מהאר אבו-סעד, הוא תושב מחנה הפליטים שועפט ומשמש כראש ועד ההורים בבית הספר היסודי שועפט ג'.
15. העותרת מס' 6, סוזאן אבו חדייר, היא תושבת שכונת שועפט וחברת ועד ההורים של כלל בתי הספר בשועפט.
16. העותר מס' 7, רבאיעה שפיק, הוא תושב שכונת גיבל מוכאבר וחבר בוועד ההורים של בתי הספר בשכונה.
17. העותר מס' 8, איברהים אבו סרחאן, הוא תושב שכונת עבדייה אומליסון ומשמש ראש ועד ההורים של בתי הספר באומליסון.
18. העותר מס' 9, מוחמד סיאג, הוא תושב שכונת אבו תור וחבר בוועד ההורים של בית הספר היסודי לבנים בשכונה.
19. העותר מס' 10, אבו אמיר קוואסמה, הוא תושב שכונת אבו תור וחבר בוועד ההורים של בית הספר היסודי לבנים בשכונה.
20. העותר מס' 11, המינהל הקהילתי בית צפפא, הוא עמותה רשומה שמטרתה קידום ושיפור איכות החיים בשכונה.
21. העותר מס' 12, אבו חומוס רבחי, הוא תושב שכונת עיסאווייה וחבר בוועד ההורים המרכזי של בתי הספר בשכונה.
22. העותר מס' 13, עבד אלחלים אחמד דארי, הוא תושב שכונת עיסאווייה ומשמש כאחראי על תחום החינוך במינהל הקהילתי בעיסאווייה.
23. העותר מס' 14, חרבי אבו שמסייה, הוא תושב שכונת אבו תור ומשמש יו"ר ועד ההורים בבית הספר היסודי לבנות אבו תור.
24. העותר מס' 15, המינהל הקהילתי בית חנינא, הוא עמותה רשומה שמטרתה קידום ושיפור איכות החיים בשכונה.
25. העותרת מס' 16, העמותה לקידום שכונת א-טור, הוא המינהל הקהילתי של שכונת א-טור שמטרתו מתן שירותים קהילתיים חברתיים ותרבותיים לתושבי א-טור והאזור.
26. העותרת מס' 17, האגודה לזכויות האזרח בישראל (להלן: "האגודה"), הינה עמותה הפועלת להגנה על זכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים. בין היתר, מפעילה האגודה פרויקט לקידום זכויות תושבי ירושלים המזרחית, במסגרתו היא פועלת להביא לשיפור בהיקף ובאיכות השירותים הממשלתיים והעירוניים הניתנים לאוכלוסיית ירושלים המזרחית, ולמניעת הפרת זכויות תושבי האזור.

27. המשיבה מס' 1 היא הרשות המקומית, אשר אחראית על מימון עלויות התפעול של מוסדות החינוך הרשמיים בתחומיה.
28. המשיב מס' 2 ממונה על ביצוע חוקי החינוך, ובכלל זה חוק לימוד חובה, התש"ט-1949.

ג. הרקע העובדתי

1.ג. מערכת החינוך בירושלים המזרחית

29. מאז הוחל על ירושלים המזרחית בשנת 1967 "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה", ניתן לתושבי ירושלים המזרחית מעמד אזרחי של תושבי קבע, ומערכת החינוך באזורים שסופחו לעיר הועברה לניהול משרד החינוך ועיריית ירושלים.
30. מערכת החינוך בירושלים היא הגדולה והמורכבת ביותר בארץ. היא נחלקת למערכת חינוך ציבורית, הכוללת מוסדות חינוך רשמיים ומוסדות חינוך מוכרים שאינם רשמיים, ומערכת חינוך פרטית, הכוללת מוסדות שאינם מוכרים על ידי משרד החינוך ומופעלים על ידי גופים עסקיים פרטיים ועל ידי גופים דתיים.
31. דומה שכיום אין חולק על כך, שמערכת החינוך הערבית-פלסטינית במזרח ירושלים הוזנחה על ידי רשויות המדינה ועיריית ירושלים במשך שנים ארוכות. ההזנחה מתבטאת בתשתיות ירודות, במחסור חמור במבנים ובכיתות לימוד, בצפיפות רבה בכיתות, במחסור בעובדים בעלי הכשרה מתאימה, בכשל בפיקוח ובקושי בעיצוב תכני הלימוד.
32. בהקשר זה ניתן בתאריך 6.2.2011 פסק דינו של בג"ץ בעתירת האגודה לזכויות האזרח ותושבים מירושלים המזרחית, בבג"ץ 5373/08 אבו לבדה נ' שרת החינוך (טרם פורסם). באותו עניין נתבקש בית המשפט לקבוע, כי תלמידים אשר לא הצליחו להתקבל לבתי הספר הרשמיים בירושלים המזרחית בשל המחסור בכיתות לימוד במערכת החינוך הרשמי, יהיו זכאים לקבלת החזר עלות שכר הלימוד במוסד החינוך אליו נרשמו בעל-כורחם (מוסד חינוך מוכר שאינו רשמי, בנסיבות אותו תיק). **משמעותה הרחבה של אותה עתירה היתה בחיוב הרשויות (משרד החינוך ועיריית ירושלים) לשאת באחריות על מחדליהן בהזנחת מערכת החינוך הרשמי בירושלים המזרחית בכלל, ובבינוי כיתות לימוד בפרט.**
33. בפסק הדין הורה בית המשפט העליון למשרד החינוך ולעיריית ירושלים להשלים בתוך 5 שנים את המחסור החמור בכיתות לימוד למגזר הערבי בירושלים המזרחית. במסגרת זו, הביע בית המשפט העליון את דעתו הנחרצת אודות התנהלותם הרשלנית של משרד החינוך ועיריית ירושלים בכל הקשור למצב החינוך הרשמי בירושלים המזרחית.
34. השופטת פרוקצ'יה התבטאה בעניין בפסקה 45 לפסק הדין:

"הרשויות המוסמכות מודעות היטב לקיומה של פגיעה קשה בזכויות ילדי מזרח ירושלים לשוויון בחינוך, ופועלות באופן אמיתי ומתוך תחושת מחויבות לתיקון המעוות; אלא שקצב הפעילות והמשאבים שהוקצו לכך מצביעים על סיכוי

לפתרון חלקי בלבד של בעיה קשה ומורכבת זו בשנים הקרובות. (ההדגשות

נוספו)

35. כאמור לעיל, ההזנחה הכללית ותת-התקצוב של תחום החינוך בירושלים המזרחית אינם ייחודיים לנושא המחסור בכיתות לימוד וניתן לראותם בתקצוב חסר של צרכים רבים, לרבות תקציבי התפעול השוטף נשוא עתירה זו.

2.ג. הצגת המחסור בתחום הניהול השוטף במוסדות החינוך בירושלים המזרחית

36. נוסף על כשלים אלה, המונעים ממערכת החינוך את היכולת להתפתח ולהתאים עצמה למספר התלמידים ולצרכיהם, מתקצבת עיריית ירושלים את מערכת החינוך בירושלים המזרחית בחסר, באופן המקשה על ניהולם השוטף של מוסדות החינוך.

37. בטרם נפרוס את מלוא נתוני תקצוב תפעול בתי הספר, נבהיר במה הדברים אמורים.

38. המחסור הכספי בו שרויים דרך קבע מוסדות החינוך בירושלים המזרחית משפיע באופן חמור על האפשרות להעניק חינוך הולם ומשמעותי לתלמידים. שכן, המחסור התקציבי גורם למחסור בציוד בסיסי הצריך להימצא בכל בית ספר כגון שולחנות וכסאות תקניים, מחסור בציוד עזר לימודי (ציוד למעבדות, ספריות, ציוד ספורט וכדומה), חוסר יכולת לתקן מפגעי בטיחות כגון חלונות ודלתות שבורים, ואף בהזנחה כללית של בתי הספר בשל קושי להשיג מימון לביצוע שיפורים אסטטיים, כגון צביעת קירות או התקנת ציוד חדש במקום הציוד הבלוי הקיים.

39. וכך מסבירה העירייה את אופן חלוקת התקציב בתגובתה מיום 1.11.2010 לעתירה המקורית:

"מימון התקצוב למוסדות החינוך הרשמיים בירושלים על ידי המשיבה מחולק לשני ענפים מרכזיים: (א) תקציב יעודי - במסגרתו מממנת המשיבה את ההוצאות הכרוכות בשכירת המבנים, שכרם של צוות העובדים במוסדות החינוך, הסעות תלמידים למוסדות החינוך, שכפול ספרי לימוד וכיוצא בזה; (ב) תקציב ניהול שוטף - במסגרתו מממנת המשיבה את הוצאות התפעול השוטפות של מוסדות החינוך הרשמיים הכוללות בין היתר תשלומים לחברת החשמל, מים, טלפון, ציוד משרדי, חומרי ניקוי וכיוצא בזה."

40. לכן, יובהר היטב: על אף שהמחסור הכספי מקיף סוגיות רבות בתחום החינוך הרשמי בירושלים המזרחית, עתירה זו עוסקת בתקציב הניהול השוטף בלבד, שהוא - כשמו - התקציב המיועד לניהול ולתפעול השוטף של מוסדות החינוך.

41. כמו כן, מהסברי העירייה ניתן להבין, כי כל צורך בתחום החינוך אשר אין לו מענה בדמות תקציב ייעודי, צריך להיות ממומן מתקציב הניהול השוטף, או להיות מסופק באופן ישיר על ידי העירייה.

42. ואולם, כפי שיוסבר ויפורט בהרחבה להלן, גובה התקציב עבור הניהול השוטף של בתי הספר הרשמיים בירושלים המזרחית נמוך בהרבה מהתקציב הנחוץ לצרכים אלה. קביעה זו מתבססת הן על חישוביה של מנח"י - הגוף המקצועי האמון על תחום זה בעיריית ירושלים, כפי שיפורטו להלן, והן על העובדות העולות מן השטח ועל הצרכים הקיימים בפועל בבתי הספר הרשמיים בירושלים המזרחית.

43. כך מעיד מר מחמוד עבד רבו בסעיף 7 לתצהירו על המצב השורר בבית הספר התיכון בשכונת בית צפפא :

"...במספר כיתות, דלתות הכיתות שבורות ולא מתוקנות, וזכוכיות בחלונות שבורות או חסרות. נורות בכיתות חסרות ואין כמעט ארונות אחסון בבית הספר. ארונות רבים נשברו עם הזמן ולא הובאו חדשים במקומם. במקלט, המשמש כחדר טלביזיה, אין פתח אוורור, וביקשנו להתקין שם מזגן. כשהועלו הטענות בנושא בפני מנהל בית הספר, הוא אמר שאין לו תקציב לתקן את כל הליקויים."

44. ואת המצב בבית הספר לחינוך מיוחד בשכונת בית צפפא מתאר מר עבד אל כרים לאפי בסעיף 14 לתצהירו, כך :

" בית הספר לחינוך מיוחד נמצא כיום במקום בו פעל בית הספר היסודי לפני שהועבר למשכנו החדש. המבנה הזה ישן מאוד (אני למדתי בו כילד לפני כחמישים שנה) ולא מותאם לילדים בעלי צרכים מיוחדים. יש בו הרבה מדרגות והאווירה בו מאוד לא נעימה בגלל גיל המבנה: החלונות והדלתות ישנים מאוד, הסורגים נראים כמו סורגים של בית כלא ולא של מוסד חינוכי, הצבע על הקירות ישן מאוד."

45. מצב חמור ביותר מתקיים גם בבית הספר היסודי בשכונת אבו תור, אשר ממוקם במבנה שכלל לא נועד לשמש כבית ספר. משום כך, למשל, אין במקום כל מערכת לחימום המבנה בחורף, כפי שמסבירים מר מוחמד סיאג ומר אבו אמיר קוואסמה, בסעיף 12 לתצהיריהם :

"בבית הספר אין בכלל מערכת חימום בימי החורף. הילדים לובשים בחורף שלוש שכבות בגדים והחלונות בחדרי הלימוד סגורים, וזו הדרך היחידה להתחמם. גם בקיץ אין מיזוג בחדרים, וחם מאוד ללמוד."

46. בסעיף 8 לתצהירו של מר אבו חאמד פואד, המתייחס לבית הספר החדש לבנים בשכונת צור באהר, הוא מתאר את השפעת המחסור הכספי על היעדר החימום בימי החורף :

"במהלך השנה שעברה למרות שבית הספר הוא מודרני וקיימים מזגנים בכיתות, לא הופעלו המזגנים במהלך החורף כיוון שהם זוללים חשמל ולא היה תקציב לתשלום החשמל. צריך לזכור שמדובר בבתי ספר שממוקמים בגובה למעלה מ- 800 מטר מעל פני הים ועל כן החורף קשה מאד בבתי הספר."

47. את המצב בבית הספר היסודי שועפט ג', הממוקם במחנה הפליטים שועפט, מתאר מר מאהר אבו סעד בדוגמא הבאה :

"בחצר הקטנה, המשמשת את כל ילדי בית הספר, התחילו רק לקראת פתיחת שנת הלימודים הנוכחית להתקין סככות, אך הן אינן מספיקות. לכן, בקיץ הילדים משחקים תחת השמש הקופחת, ובחורף הם נרטבים בגשם. מנהל בית הספר אמר לי שאין מספיק כסף כדי לקרות את כל החצר."

48. המחסור הכספי מביא לעתים קרובות לכך, שגם הציוד "החדש" המגיע לבתי הספר הוא למעשה ציוד משומש המועבר מבתי ספר אחרים.

49. וראו, לעניין זה, סעיף 5 לתצהיריהם של עבד אל כרים לאפי ומחמוד עבד רבו משכונת בית צפפא, וכן תצהירו של מר גאדאללה סופיאן משכונת צור באהר, אשר מספר בסעיף 3 לתצהירו על המקרה הבא:

"ראשית, במשך שנים לא היתה ספריה בבית הספר וועד ההורים פנה למנהלת החינוך בעירייה כדי לבקש שיהיה ציוד להפעלת ספריה (מדפים, ספרים, מחשבים ושולחנות). במהלך השנה שעברה פנו אלינו ממנח"י ואמרו שיש בית ספר בגילה שרוצה לחדש את הספריה שלהם ואנחנו יכולים לקבל מהם את המדפים הישנים שלהם. ועד ההורים נסע לבית הספר בגילה כדי לראות את הציוד, אבל הבנו שמדובר בציוד במצב מאד לא תקין ולכן לא לקחנו אותו."

50. דוגמאות רבות נוספות הממחישות את השפעת המחסור הכספי על תפעולם של בתי הספר הרשמיים בירושלים המזרחית ניתן למצוא בתצהיריהם של העותרים, המצורפים לעתירה זו.

3.ג קביעת תקציב הניהול השוטף בשנת 2010 והתנערות העירייה מחישוביה שלה

51. לקראת דיוני התקציב לשנת 2010, ערכה מנח"י חישובים מדויקים במטרה להבין את התקציב הדרוש לתפעול מוסדות החינוך בירושלים המזרחית וכדי לעמוד על עומק הפערים בין התקצוב הקיים לבין התקצוב הנדרש. חישובים אלה - אשר נערכו, כאמור, על ידי מנח"י ולפי החלטתה - הצביעו על צורך בסך כולל של כ-20,000,000 ₪ לתפעול מוסדות החינוך בירושלים המזרחית, ומתוך כך, צורך בתוספת תקצוב בסך של למעלה מ-10,600,000 ₪ לשנה, בהשוואה לתקציב הקיים.

52. למען הסר ספק יובהר, כי הסך של 10,600,000 ₪ הוא סך התוספת התקציבית הנדרשת, מעבר לתקציב שנקבע על ידי העירייה.

53. משמעותם של דברים היא, כי לפי אומדן מנח"י לקראת הצעת התקציב לשנת 2010, מוסדות החינוך בירושלים המזרחית תוקצבו בשנת 2010 (כמו גם בשנים שקדמו לכך) בסכום הנמוך בכ-50% מהסכום הנדרש להפעלתם.

[1/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק טבלת חישוב פערי התקצוב בירושלים המזרחית, אשר הוכנה על ידי מנח"י לקראת הצעת התקציב לשנת 2010, ומסומן **כנספח 1/ע**.

54. נסביר, כי דרך החישוב אשר הביאה לסכומים המפורטים לעיל, היא השוואה בין הסכומים, אשר אמורים להיות מועברים למוסדות חינוך במזרח העיר, לבין הסכומים

המועברים למוסדות החינוך במערב העיר, בתעריף פר תלמיד. כך, מכפלת הסכומים המפורטים בטבלה שכותרתה "תעריפי ניהול עצמי-2009", המופיעה בשולי הטבלה נספח 1/ לעיל (הם התעריפים הנהוגים ביחס למוסדות החינוך במערב העיר), במספר התלמידים בכל סוג מוסד (יסודי, על יסודי וכיוצ"ב), תביא לסכום המופיע בעמודה שכותרתה "תקציב נדרש-עירייה".

55. **מכאן, שגם מנח"י לא ראתה - נכון להכנת תקציב שנת 2010 - כל סיבה להקצות סכומים שונים, נמוכים יותר, למוסדות החינוך בירושלים המזרחית, בהשוואה לסכומים המוקצים למוסדות החינוך במערב העיר.**

56. לאחר שנערכו החישובים הכספיים על ידי מנח"י, הועלו סכומים אלו כדרישה תקציבית לדיון במסגרת דיוני תקציב שנת 2010 במליאת העירייה. כפי שניתן לראות מהצעת מסגרת התקציב שהוגשה על ידי מנח"י לעירייה, ביקשה מנח"י תוספת תקציבית בסך של 10,600,000 ₪ עבור "הוצאות ארגוניות - מזרח העיר", ובדברי הביאור לסעיף נכתב:

"התוספת לדיון הינה עבור הגדלת תקציבי הוצאות שאינן שכר של המוסדות במזרח העיר"

[ע/2] מצ"ב לעתירה זו העתק הצעת מסגרת תקציב הפעולות של מנח"י לשנת 2010 כפי שהוגשה למליאת עיריית ירושלים, ומסומן כנספח ע/2.

57. אשר על כן, אין ולא יכול להיות חולק על כך, שבניגוד לעמדת העירייה כפי שמובאת בכתב התגובה לעתירה המקורית (נראה: סעיף 43 לתגובת העירייה מיום 1.11.2010), **מנח"י ראתה בסך של 10,600,000 ₪ תוספת תקציבית נחוצה לצורך תפעול בתי הספר בירושלים המזרחית.**

58. זאת ועוד: בתכתובת מיום 20.12.2009 שצורפה לדואר האלקטרוני שנשלח בתשובה לפנייתו של סגן ראש העיר ומחזיק תיק חינוך מזרח ירושלים, מר פפה אללו, נכתב על ידי מר שלמה הומינר, הממונה על כספים ותקציבים בעיריית ירושלים, כך:

"א. לפי הטבלה המצורפת שנערכה בשיתוף עם סוהיילה [הממונה במנח"י (בזמנו) על החינוך במזרח ירושלים - ק"צ] והועברה אליכם מספר פעמים התקציב העירוני להוצאות שאינן שכר במע' העיר עומד על כ-488 ₪ לתלמיד ובמז' העיר על כ-234 כלומר פער של פי 2.

ב. כזכור לך טבלה זו שימשה בסיס לדיון אותו יזמה מנח"י במהלך דיוני התקציב והיתה הנושא המרכזי בכל הדיונים." (ההדגשות נוספו)

59. למכתב הדואר האלקטרוני שנשלח למר אללו צורף קובץ אקסל ובו מספר טבלאות. הטבלאות מפרטות את מספר התלמידים הלומדים במסגרות החינוך הרשמיות בירושלים המזרחית, את מספר מוסדות החינוך ומספר הכיתות, וכן פרמטרים נוספים כגון חלוקה לפי מין ושנת לימוד. כמו כן, לאותו מכתב צורפה גם הטבלה המסכמת את הנתונים הכספיים, המצורפת כנספח ע/1 לעיל, אשר מתבססת על הנתונים המופיעים באותן טבלאות.

[3/ע] מצ"ב לעתירה זו העתקי ההתכתבות בין מר אללו לבין מנח"י, וכן העתק הטבלאות שהוכנו על ידי מנח"י בנושא החינוך הרשמי בירושלים המזרחית ונשלחו למר אללו במסגרת אותה התכתבות, ומסומנים **כנספח ע/3**.

60. מכתב דואר אלקטרוני זה עומד בניגוד מוחלט לעמדתה הנוכחית של עיריית ירושלים ולעמדתו של מר הומינר עצמו, החתום על התצהיר שצורף לתגובת העירייה לעתירה המקורית, המתנערים מהנתונים המוצגים בטבלה נספח ע/1 לעתירה זו, וטוענים כי החישובים המפורטים בטבלה האמורה, עליהם התבססה העתירה המקורית, אינם נכונים ומהווים "השוואה... מלאכותית שהוכנה משיקולים פופוליסטים גרידא" (כאמור בסעיף 43 לתגובת העירייה לעתירה המקורית מיום 1.11.2010).

61. ובחזרה לענייננו: בהחלטת מליאת עיריית ירושלים שהתכנסה לאישור תקציב העירייה לשנת 2010, הוחלט להגדיל את תקציב התפעול של מוסדות החינוך בירושלים המזרחית בסך של כ-1,000,000 ₪ בלבד, כלומר: כ-9,600,000 ₪ פחות (פחות מעשירית) מהסכום הנדרש על ידי מנח"י.

62. החלטה זו באה לידי ביטוי בספר הצעת התקציב הרגיל של עיריית ירושלים לשנת 2010, ממנו עולה כי בתי הספר היסודיים בירושלים המזרחית תוקצבו בסך כולל של 5,262,615 ₪, דהיינו: תוספת של 1,000,000 ₪ בלבד על הסכום הנקוב כתקציב הבסיס לשנת 2009, המוצג בטבלת החישוב המצורפת כנספח ע/1 לעיל.

[4/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק העמוד הרלוונטי מספר הצעת התקציב הרגיל של עיריית ירושלים לשנת 2010, ומסומן **כנספח ע/4**.

63. יושם אל לב, כי בדברי ההסבר לתקציב "הוצאות ארגוניות - מזרח העיר" בספר התקציב הוסבר ייעודם של הכספים כדלקמן:

"התקציב מיועד עבור הוצאות התחזוקה וההוצאות הארגוניות של בתי הספר היסודיים במזרח העיר, כגון חשמל, מים, סולר וכו'".

64. בנוסף לכך, בדיון בוועדת הכספים של העירייה שנערך ביום 5.9.2010 ובמליאת המועצה שהתכנסה ביום 15.9.2010, אושרה תוספת תקציבית בסך של 1,000,000 ₪ עבור מערכת החינוך בירושלים המזרחית על חשבון שנת 2010. יובהר, כי תוספת תקציבית זו נקבעה במסגרת עדכון תקציב העירייה לשנת 2010 על ידי תוספת תקציבית בסך של 36,000,000 ₪, בעקבות גביית כספי ארנונה שנתקבלו בידיה, ולא היתה מתוכננת מראש במסגרת הצעת התקציב, כמפורט לעיל. אך עדיין, גם לאחר תוספת תקציבית זו, הפער בין התקציב הנחוץ לבין התקציב הקיים לשנת 2010 עמד על למעלה מ-8,000,000 ₪ (מתוך תקציב נדרש בסך כולל של כ-20,000,000 ₪, כמפורט בטבלאות החישוב שהוכנו על ידי מנח"י, נספח ע/1 לעיל).

[5/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק העמודים הרלוונטיים מהצעת ההחלטה שהועלתה לדיון בוועדת הכספים של העירייה ביום 5.9.2010, ומסומן **כנספח ע/5**.

65. ביקורת על החלטת העירייה נשמעה מפי היועץ המשפטי לעירייה באותו זמן, עו"ד יוסי חביליו, וכן מפי חבר המועצה, מר פפה אללו. ואולם, כל פעולותיהם לשינוי החלטת העירייה, כמפורט בהרחבה בעתירה המקורית, לא צלחו.

66. לאחר הגשת העתירה המקורית, באופן תמוה, תקפה העירייה בנחרצות את החישובים המוצגים לעיל, אשר נערכו על ידי מנח"י (תוך שהיא מכוונת את חיצייה גם בנושא זה, משום מה, אל העותרים...). העירייה אף הגדילה לעשות כאשר אותו איש מקצוע בכיר, מר שלמה הומינר, המשמש כממונה על כספים ותקציבים בעיריית ירושלים, ואשר ערך את החישובים עליהם התבססה דרישת התקציב לשנת 2010, חתם על התצהיר המצורף לתגובתה של העירייה לעתירה המקורית, העוסקת רובה ככולה (למעט הטענות לסילוק על הסף) בהצגת הטעויות שנערכו על ידו באופן החישוב של דרישת התשלום לתקציב שנת 2010, והכתיר את עבודתו של בתארים הבאים: "השוואה... מלאכותית שהוכנה משיקולים פופוליסטים גרידא במהלכה 'השוו' נתונים שאינם חופפים, תוך התעלמות מפרמטרים מהותיים אשר מפקיעים הלכה למעשה את היכולת להסיק מסקנות כלשהן כתוצאה מהשוואות הנתונים" (סעיף 43 לתגובת העירייה לעתירה המקורית); "במסגרת הטבלה, בניסיון ל'נפח' את הנתונים..." (סעיף 45 לתגובת העירייה לעתירה המקורית);

67. הכיצד, אם כן, מצפה עתה העירייה מן העותרים כי יקבלו ללא פקפוק את חישובי העירייה, אשר נערכו על ידי אותו אדם, המציג עצמו ומוצג על ידי העירייה באופן כל כך לא מקצועי ולא אמין?

4.ג. קביעת תקציב הניהול השוטף בשנת 2011

68. לאחר הגשת העתירה המקורית פורסם על ידי מנח"י והעירייה תקציב שנת 2011. בהצעת מסגרת תקציב הפעולות לשנת 2011, אשר הוכנה על ידי מנח"י, בסעיף "הוצאות ארגוניות - מזרח העיר", הועלתה על ידי מנח"י הדרישה לתוספת תקציבית בסך של 4,586,000 ₪.

[6/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק הצעת מסגרת תקציב הפעולות לשנת 2011 שהוכנה על ידי מנח"י, ומסומן כנספח 6/ע.

69. דהיינו, בתקציב שנת 2011 שינתה מנח"י את האומדנים הכספיים בדבר גובה התקציב הנחוץ לניהול שוטף של מוסדות החינוך בירושלים המזרחית, והקטינה ב-6,000,000 ₪ (בסכום הזהה כמעט לגובה התקצוב שניתן בפועל) את הדרישה לתוספת תקציבית בהשוואה לשנת 2010.

70. לדבריה של עיריית ירושלים, דרישת התוספת התקציבית התבססה על בדיקה מדוקדקת של צרכי מוסדות החינוך, שהתבצעה על ידי צוות מקצועי שהוקם בהתאם להנחיית ראש העיר (נראה: סעיף 4 להתייחסות המשיבה 1 להודעת העותרים, מיום 9.5.2011).

- [7/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק טבלה שהוכנה על ידי עיריית ירושלים, בה מוצג פירוט הפער התקציבי בסך 4.5 מליון ₪ בחלוקה לפי יחידות גיל ותעריף פר תלמיד, ומסומן **כנספח ע/7**.
71. יחד עם זאת, ובניגוד להמלצתה המפורשת של מנח"י כאמור, נקבעה בסופו של יום על ידי העירייה תוספת תקציבית ברכיב זה בתקציב שנת 2011, בסך של 1,500,000 ₪ בלבד.
- [8/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק העמוד הרלוונטי מהצעת התקציב לשנת 2011, ומסומן **כנספח ע/8**.
72. **אין זאת אלא התעלמות מוחלטת ובוטה מחובותיה של עיריית ירושלים כלפי תושבי ירושלים המזרחית.**
73. לאחר פרסום תקציב שנת 2011 פנו העותרים לעירייה, במכתבים שנשלחו גם לב"כ משרד החינוך, וביקשו לקבל נתונים מפורטים אשר יסבירו את אופן חישוב התקציב. ההתכתבות בין הצדדים תפורט בהרחבה להלן, בהמשך עתירה זו.
74. ואולם, כל נסיונותיהם של העותרים בעל פה ובכתב להבין את אופן חישוב התקציב עלו בתוהו, נוכח התחמקויותיה של העירייה מהעברת המידע המבוקש וסירובה המוחלט למלא הן את הוראות הדין המחייבות אותה למסור מידע כאמור, והן את החלטות בית משפט נכבד זה, הכל כפי שיפורט בהרחבה להלן.
75. נוכח התנערותה המוחלטת של עיריית ירושלים מהחשובים שערכה לקראת תקציב שנת 2010; נוכח התחמקויותיה מחשיפת החשובים שהביאו לקביעת הסכום הנדרש לקראת תקציב שנת 2011; ונוכח סירובה המודע לממן כראוי וכנדרש בהתאם להמלצות מנח"י את הוצאות התפעול של מוסדות החינוך המדוברים, יש לתהות, האם בשנה הבאה לא תתנער העירייה גם מהחשובים המפורטים לכאורה, אותם היא מציגה כיום בגאווה...
76. זאת ועוד: בעוד שהעירייה מפרה במודע את חובתה לתקצב באופן ראוי והולם את בתי הספר בירושלים המזרחית, היא מתפארת בכוונותיה לטפח ולקדם את מערכת החינוך באותן שכונות.
77. כך, למשל, בהודעה לעיתונות שפורסמה ביום 28.8.2011, ואשר כותרתה: **"מזרח (העיר) תיכון חדש - מהפכת החינוך של ברקת במזרח ירושלים"**, נכתב כך:
- "ראש העיר ירושלים, ניר ברקת אמר כי 'חובתנו להשקיע במזרח העיר ולצמצם פערים שהם תוצאה של עשרות שנים של הזנחה של הממשלה והעירייה. לא נשלים עם מצב בו לתושבים בירושלים אין כיתות לימוד, אין כבישים או תשתיות בסיסיות. ההשקעות יביאו לעליה באיכות חיי התושבים'."**
- [9/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק ההודעה לעיתונות שפורסמה על ידי דובר עיריית ירושלים ביום 28.8.2011, ומסומן **כנספח ע/9**.
78. מן הראוי הוא, כי עיריית ירושלים תעמוד במעשים מאחורי הרטוריקה היפה היוצאת מלשכת ראש העיר.

5.ג. הנתונים החסרים לשם הבנת אופן קביעת תקציב שנת 2011

79. המידע החשבונאי היחיד הנמצא בידי העותרים בדבר אופן חישוב תקציב שנת 2011 הוא הטבלה שהועברה לידיהם על-ידי העירייה, המצורפת כנספח ע/7 לעתירה זו.
80. **ברם, טבלה זו כוללת נתונים רק לגבי התקציב שנקבע פר תלמיד (בגילאים שונים ובבתי ספר בגדלים שונים), ואיננה מבארת כיצד נקבעו אותם סכומים המפורטים בה.**
81. נזכיר, כי תקציב הניהול השוטף אמור לכלול בחובו מספר רכיבים שונים כגון - תשלומי חשמל, מים, בדק בית, ציוד לימודי וכו', ואך הגיוני הוא, כי יהיה פירוט המתייחס לקביעת התקצוב לפי המטרות להן נועד.
82. כמו כן, ממידע שנמסר לעותרים על ידי העירייה עולה, כי העירייה התייחסה בחישוביה למאפיינים הייחודיים של בתי הספר במגזר הערבי בירושלים המזרחית, בהשוואה לבתי הספר במערב העיר, כגון - הצפיפות הגבוהה בכיתות ומספר ימי הלימוד הנמוך בהשוואה לימי הלימוד במערב העיר, כעילה להפחתת גובה התקצוב הנדרש. יחד עם זאת, גם בנושא זה לא ניתן כל פירוט המתייחס לאחד משני אופני החישוב: בהנחה שהסכום הבסיסי להתייחסות הוא זה הניתן למוסדות החינוך במערב העיר - כיצד נקבע גובה ההפחתה נוכח אותם נתונים; ולחלופין, בהנחה שסכום התקצוב בעיר המזרחית חושב מחדש ללא כל התייחסות לתקצוב במערב העיר, כיצד הוא חושב.
83. באשר לסקר המדגמי שנערך על ידי העירייה, אשר מסמכיו צורפו להתייחסות המשיבה 1 להודעת העותרים מיום 9.5.2011, לא ניתן להבין כיצד עובדו המסקנות שהוסקו מהסקר והועברו לסכומים המבטאים את התשלום הנדרש פר תלמיד.
84. כמו כן, לפי ס' 34 לתגובת העירייה לעתירה המקורית, "שיעור התמיכה של המשיבה במוסדות החינוך הרשמיים בירושלים משתנה בין מוסד חינוכי אחד לבין משנהו בהתאם לצרכים הספציפיים של כל מוסד חינוך...". לא ברור כיצד יושמה מדיניות מוצהרת זו על בתי הספר בירושלים המזרחית, נוכח קביעת התקציב בהתבסס על סקר מדגמי, ונוכח קביעת התקציב פר תלמיד - באופן המתעלם לכאורה מהמאפיינים השונים של כל מוסד ומוסד (לדוגמא - בתי ספר ישנים מול בתי ספר חדשים, רמת הצפיפות בבתי הספר וכו').
85. בהמשך לכך ביקשו העותרים בפניותיהם לעירייה לדעת האם נעשה סיור של אנשי המקצוע במנח"י / בעירייה בבתי הספר בירושלים המזרחית על מנת לאתר את החוסרים הנחוצים להשלמה, או שהמידע הקיים מתבסס רק על הנתונים שהוצגו על ידי מנהלי בתי הספר שהשתתפו בסקר.
86. ואף זאת באותו הקשר: הנתונים המפורטים בסקר המדגמי שנערך על ידי העירייה מתייחסים לסוגי הוצאות ספציפיות המתוארות בטפסים המצורפים להתייחסות העירייה מיום 9.5.2011. העותרים ביקשו בפניותיהם לעירייה לדעת, כיצד ניתן ללמוד מהסקר על הצרכים שאינם נענים ושאינם מתוקצבים, כגון - הקמת מעבדות, ציוד

ספורט, ציוד לחצר וכדומה, והאם נעשתה בדיקה מקבילה של החוסרים אשר אינם מפורטים בטפסים.

יובהר, כי התשובה לשאלה זו יכולה לעסוק אמנם בתחומים אשר אינם אמורים להיכלל בתשלומי הניהול השוטף. אך בפועל, מאחר שצרכים אלו לא נענים בכל דרך אחרת (בין אם במימון ייעודי של העירייה ובין אם באספקה ישירה על ידי העירייה), נאלצים בתי הספר לממן צרכים אלו מהתקציב העומד לרשותם לצורך הניהול השוטף, אף אם לא נועדו לשם כך במקורם.

87. **בהקשר זה יודגש, כי עצם העובדה לפיה מוסד חינוכי איננו מצוי בגירעון תקציבי, איננה יכולה ללמד על תקצוב הולם של צרכיו. שכן, ניתן להניח כי מנהל אחראי לא יחרוג מהמסגרת הכספית שהוקצבה לו, ויעדיף לדחות רכישות או ביצוע תשלומים שאינם הכרחיים לדעתו. על כן, כאמור לעיל, בבדיקה מקיפה של הצרכים יש לבחון את הצרכים אשר אינם נענים ולא רק את ההוצאות שבוצעו בפועל, ומשום כך ביקשו העותרים לדעת האם בוצעה בדיקה מקיפה שכזו.**

6.ג. הפניות למשיבים ותשובותיהם, לאחר הגשת העתירה המקורית

88. כזכור, הוגשה העתירה המקורית עוד בטרם נקבע והתפרסם תקציב שנת 2011. בסיום הדיון שהתקיים בפני בית המשפט הנכבד ביום 9.11.2010 נקבע, כי העותרים ימסרו הודעה על המשך הטיפול בתיק, וזאת לאחר אישור תקציב שנת 2011 על ידי עיריית ירושלים.

89. בראשית שנת 2011 אושר התקציב העירוני לשנה זו, אשר כלל - כאמור - תוספת תקציבית ברכיב הניהול השוטף בו עסקינן, בסך של 1.5 מליון ש"ח בלבד.

90. בעקבות זאת, ועל מנת להבין את מהות ההחלטה, פנתה העותרת במכתב לב"כ העירייה מיום 14.3.2011, בו ביקשה לקבל לידיה את פירוט אופן חישוב התקציב הרלוונטי. פנייה זו התבססה על דבריו של ב"כ העירייה בדיון שנערך בפני בית המשפט הנכבד ביום 9.11.2010, לפיהם "שינוי השיטה ... יהפוך את הנתונים לשקופים וברורים" (וראה: עמ' 5 שורות 24-25 לפרוטוקול הדיון מיום 9.11.2010).

[10/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק מכתב ב"כ העותרים מיום 14.3.2011, ומסומן כנספח ע/10.

91. למכתב זה לא נתקבלה כל תשובה.

92. בעקבות זאת, ובהתאם להחלטת בית המשפט מיום 9.11.2010, הודיעו העותרים בהודעתם מיום 20.3.2011 על רצונם בהמשך הדיון בעתירה. עוד ביקשו העותרים מבית המשפט הנכבד להורות למשיבים לחשוף את החישובים והשיקולים שהביאו לקביעת גובה תקציב התפעול שנקבע לשנת 2011.

93. בהחלטה מיום 21.3.2011 קבע בית המשפט הנכבד, כי ב"כ העותרים יודיע האם הועבר המידע שנתבקש.

94. ואולם, בהתייחסותה להודעת העותרים, מיום 9.5.2011, לא פירטה העירייה את אופן חישוב התקציב כמבוקש. באותו מסמך, פירטה העירייה אודות ההליכים שהביאו לחישוב התקציב בו עסקינן, ושבה והדגישה את חוסר הרלוונטיות של דרישת התקציב לשנת 2010, המתבססת על נתונים שאינם רלוונטיים. כמו כן, צירפה העירייה מסמכים המכונים על ידה "העתק תדפיסי בית הספר שנבדקו על ידי המשיבה", והסבירה כי בהסתמך עליהם נקבע גובה התקציב הראוי.
95. יחד עם זאת, כאמור, לא פירטה העירייה מהם הנתונים הרלוונטיים שהביאו לקביעת התקציב, כיצד הוסקו המסקנות מהתדפיסים שנמסרו על-ידי בתי הספר שהשתתפו במדגם, מהו אופן החישוב המדויק העומד מאחורי הסכום שנקבע, או כל פירוט אשר יהיה בו די כדי להבין כיצד נקבע גובה התוספת התקציבית הנדרשת.
96. לאחר הגשת התייחסות זו מטעם העירייה, ניתנה החלטת בית המשפט הנכבד מיום 16.5.2011, הקובעת מועדים להמשך ניהול ההליכים בתיק, לרבות מועד להגשת עתירה מתוקנת על-ידי העותרים.
97. בעקבות תגובתה הלא-מספקת של עיריית ירושלים מיום 9.5.2011 ובעקבות החלטת בית המשפט מיום 16.5.2011, המשיכו העותרים בפניות לעירייה בנסיון להבין כיצד בדיוק נקבע תקציב שנת 2011, על מנת שיהא באפשרותם לגבש את עמדתם בדבר הגשת עתירה מתוקנת בתיק.
98. לקראת פגישה רבת-משתתפים שנקבעה בין הצדדים, שלחה ב"כ העותרים מכתב לעירייה, בו ביקשה כי יועבר לידיה פירוט נוסף בדבר אופן חישוב התקציב, וזאת עוד לפני מועד הפגישה, על מנת שיהא ביכולתה להתכונן כראוי לפגישה.
- [11/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק מכתב ב"כ העותרים מיום 1.6.2011, ומסומן **כנספח ע/11**.
99. מכתב זה לא זכה למענה לפני מועד קיום הפגישה, כפי שנתבקש.
100. רק בפגישה שנערכה בין ב"כ העותרים לבין נציגי העירייה ובא-כוחם ביום 19.6.2011 נמסרה לעותרים טבלה שהוכנה, לדברי העירייה, כבר לקראת קביעת תקציב שנת 2011. הטבלה צורפה לעתירה זו כנספח ע/7 לעיל.
101. מאחר שגם מטבלה זו לא ניתן ללמוד על הדרך שבה נקבעו הסכומים לתשלום פר תלמיד, פנתה ב"כ העותרים לב"כ העירייה לאחר מועד הפגישה, ועמדה על בקשתה לרדת לעומקם של דברים. בעקבות זאת, הציע ב"כ העירייה כי יבדוק אפשרות לתיאום פגישה עם מר הומינר, בה ניתן יהיה לבקש מענה לכל השאלות שנתרו על הפרק. ואולם, לאחר שיחה זו כל נסיונותיה של ב"כ העותרים לשוחח עם ב"כ העירייה ולהבין האם יש בכוונתם לתאם פגישה כפי שהוצע, לא זכו למענה.
102. יובהר, כי שיחות אלו בין הצדדים לא היו מוצאות את מקומן בניסוח עתירה זו, אלמלא דרישתה של העירייה בתגובתה מיום 23.8.2011 כי "יבהירו העותרים מדוע דרישתם לקבלת הבהרות נשלחה כארבעים יום לאחר הפגישה ופחות משבוע ימים לפני המועד האחרון להגשת העתירה המתוקנת".

103. מכל מקום, בתאריך 25.7.2011 שלחו העותרים מכתב נוסף לעירייה, בו שבו וביקשו באופן מפורט את המידע לו הם נזקקים לשם קבלת החלטה בדבר הגשת עתירה מתוקנת. נוכח סירובה של העירייה למסירת המידע, עמדו העותרים במכתב זה על זכותם לקבלת המידע המבוקש הן מכח החלטות בית המשפט הנכבד, והן מכח חוק חופש המידע, תשנ"ח-1998.

[12/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק מכתב ב"כ העותרים מיום 25.7.2011, ומסומן **כנספח ע/12**.

104. בתגובה, השיבה העירייה במכתבה מיום 27.7.2011 כי מר הומינר נמצא בחופשה עד לסוף אותו חודש, והתייחסות העירייה למידע המבוקש תימסר בסמוך לאחר חזרתו.

[13/ע] מצ"ב לעתירה זו העתק מכתב ב"כ העירייה מיום 27.7.2011, ומסומן **כנספח ע/13**.

105. בחלוף המועד להגשת עתירה מתוקנת, אשר נקבע לסוף חודש יולי 2011, הגישו העותרים ביום 1.8.2011 הודעה, בה פירטו את המשך נסיונותיהם לקבל את המידע הנחוץ להם, וביקשו מבית המשפט הנכבד להורות לעיריית ירושלים לספק את המידע האמור.

106. למותר לציין, כי גם תגובת העירייה להודעת העותרים, אשר הוגשה ביום 23.8.2011, לא סיפקה מענה לשאלות העותרים.

107. אגב יצויין, כי מכתב ב"כ המשיבה המצורף כנספח א' לתגובת העירייה לא הגיע מעולם לידי ב"כ העותרים, וממילא ניתן לראות בנקל כי המכתב הקצר, המחזיק פחות מעמוד כתוב אחד, איננו מכיל מענה כנדרש לכל השאלות שהעלו.

108. **הפירוט המופיע לעיל בפרק זה מבהיר, כי תחת מתן פירוט ענייני וממצה בדבר אופן חישוב הסכומים לתקציב התפעול השוטף, בחרה העירייה שוב ושוב להתחמק ולהסתיר את הנתונים הנמצאים בידיה. אין אלא לתהות מהן הסיבות אשר הביאו להליכה בדרך פסולה זו.**

109. כמו כן יש להדגיש, למען הסר ספק, כי לכל ההתכתבויות המפורטות לעיל, וכמובן - לכל הפעולות שהתבצעו בתיק בית המשפט, היה מכותב גם משרד החינוך באמצעות באתר-כוח. ואולם, לכל אורך הדרך לא נשמע קולו של משרד החינוך. שתיקתו של משרד החינוך ממשכיכה את התעלמותו מחובתו על פי דין לעקוב ולפקח אחר אופן קביעת התקציב על ידי העירייה, כפי שנעשה גם לקראת קביעת תקציב שנת 2010, אך היא חמורה עתה עוד יותר, משתלויה ועומדת עתירה בנושא בפני בית המשפט הנכבד, המופנית גם נגד התנהלות רשלנית זו של משרד החינוך.

ד. הטיעון המשפטי

110. מחובתם של המשיבים לספק לתלמידי מוסדות החינוך הרשמיים בירושלים המזרחית מסגרת חינוכית ברמה נאותה והולמת, המאפשרת קיום לימודים באופן סביר. זאת, בהתאם לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949, וכעולה ממרכזיותה של הזכות לחינוך. חובה זו צריכה להיות מיושמת, בין היתר, באמצעות הקצאת תקציבים מתאימים לשם תפעול

מוסדות החינוך כנדרש, בסכומים אשר כומתו על ידי העירייה, ואשר ניתנים לתלמידים במוסדות החינוך במערב העיר.

1.ד ירושלים המזרחית - החוק החל

111. כידוע, כבשה ישראל בשנת 1967 את ירושלים המזרחית, את יתר הגדה המערבית ואת רצועת עזה. אף שישראל טענה שמעולם לא התכוונה לספח את שטחי הגדה המערבית ועזה, החליטה ממשלת ישראל להוסיף לשטח המוניציפאלי של ירושלים 70 קילומטרים רבועים מן השטח הכבוש מצפון, ממזרח ומדרום לירושלים, והחילה על האזור את "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה". שטח זה ידוע היום כירושלים המזרחית. הרחבת גבולות העיר והחלת החוק הישראלי על ירושלים המזרחית נעשו באמצעות תיקוני חקיקה, צווים והכרזות. לתושבי ירושלים המזרחית ניתן רישיון לשיבת קבע בישראל על פי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952.

112. לפיכך, על פי הדין הפנימי בישראל, חל המשפט הישראלי על שטח ירושלים המזרחית. ואולם, "שאלת הסיפוח של מקום כלשהו עלי אדמות כמובן אינה נתונה לשרירות ליבה של כל מדינה... המשפט הבינלאומי הוא אשר קובע אימתי מדינה יכולה לספח טריטוריה, ואין סיפוח נעשה כדין אלה על פיו" (יורם דינשטיין "ציון במשפט הבינלאומי תיפדה" הפרקליט כז (תשל"א) 5, 7), שכן "שטח המדינה, או תחום הריבונות שלה, הם עניין הנקבע על-פי המשפט הבינלאומי", ולא על פי משפטה הפנימי של המדינה (אמנון רובינשטיין וברק מדינה המשפט החוקתי של מדינת ישראל (מהדורה שישית, 2005), כרך 2, 924).

113. יחד עם זאת, ככל שמדינת ישראל מבקשת לראות בירושלים המזרחית ובתושביה חלק מישראל, הרי שמוטל עליה להחיל על ירושלים המזרחית ועל תושביה את ההגנה הנורמטיבית המוקנית לזכויות האדם במשפט הישראלי. הדין הישראלי כולל הן הגנות חוקתיות והן את התחייבויותיה של ישראל על-פי הוראות משפט זכויות האדם הבינלאומי.

2.ד הזכות לחינוך

114. הזכות לחינוך מעוגנת בחוקים שונים, בראשם חוק לימוד חובה, התשי"ט-1949, וחוק זכויות התלמיד, תשס"א-2000, הקובע בסעיף 3 כך:

"כל ילד ונער במדינת ישראל זכאי לחינוך בהתאם להוראות כל דין"

115. הזכות לחינוך אף הוכרה כזכות יסוד בפסיקה. בבג"צ 11163/03 ועדת המעקב העליונה לענייני הערבים בישראל נ' ראש ממשלת ישראל (לא פורסם) (2006) קבע הנשיא ברק (כתוארו אז), כי "הזכות לחינוך היא זכות יסוד במשפטנו, זכות המוקנית לכל אדם", ובבג"צ 2599/00 יתד - עמותת הורים לילדי תסמונת דאון נ' משרד החינוך, פ"ד נו (5) 834

(2002), הבהיר בית המשפט העליון הבהר היטב את מעמדה היסודי של הזכות לחינוך בשיטת המשפט הישראלית, מפי השופטת דורנר, בעמ' 843 :

"זכות היסוד לחינוך - יצירת החוק, המשפט הבינלאומי והפסיקה - עומדת על רגליה שלה, ללא קשר הכרחי לזכות לכבוד האדם הקבועה בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו."

116. כנגד הזכות לחינוך המוקנית לכל ילד במדינת ישראל, מוטלת על המדינה חובה לספק חינוך הולם. הזכות לחינוך היא זכות בעלת אופי פוזיטיבי, שכן היא מטילה על המדינה "חובת עשה" לספק חינוך ולממנו, כפי שקבע בית המשפט העליון בבג"צ 4805/07 המרכז לפלורליזם יהודי נ' משרד החינוך (לא פורסם) (2008), פסקה 51 :

"הזכות לחינוך היא זכות מורכבת. יש בה פן של זכות אדם, שכנגדה ניצבת 'חובת אדם' שיש לממשה במסגרת לימוד חובה. חובת הלימוד מכוח החוק חלה הן על הפרט והן על המדינה, שעליה להקצות משאבים לקיום מערכת חינוך חנם, ולפקח על מימוש הזכות והחובה לחינוך, הלכה למעשה. נדירות הן זכויות האדם שהחוק כופה את מימושו. כזו היא הזכות לחינוך."

117. הזכות לחינוך מתייחסת הן לתכני הלימוד והן לתנאי הלימוד הפיסיים. בהעדר תנאי לימוד נאותים כגון אספקת חשמל סדירה, ניקיון ושירותי תחזוקה, נפגעת יכולתם של התלמידים לממש את זכותם לחינוך. קיומה של תשתית פיזית תקינה וסדירה הינה תנאי מוקדם למימושה של הזכות לחינוך, כפי שנקבע על ידי בית המשפט העליון בבג"צ 6671/03 אבו גנאם נ' משרד החינוך, פ"ד נט(5) 577, 584 (2005) :

"הצהרות בדבר חובת המדינה לספק חינוך חובה חנם ובדבר זכותו של כל ילד לחינוך חנם נותרות ריקות מתוכן, אם לא ננקטים האמצעים המתאימים על מנת להבטיח את הגשמתן והוצאתן מן הכוח אל הפועל. לצורך כך נדרשים תקציבים בהיקפים מתאימים..."

118. גובה התקציב נקבע על ידי העירייה, לדבריה, בהתבסס על הצרכים הדרושים לקיום חינוך בתנאים הולמים. החלטת העירייה שלא להעביר את מלוא התקציב לבתי הספר בירושלים המזרחית משקפת פגיעה בצרכי התלמידים, כפי שהיא עצמה אמדה אותם. מאחורי הפער בין התקציב שקבעה העירייה כתקציב הנחוץ למימון תפעול בתי הספר לבין התקציב שהועבר בפועל, מסתתר רצף של פגיעות בתנאי הלימוד של התלמידים וקיים בו פוטנציאל ממשי לפגיעה בבריאותם, בבטיחותם ובזכותם לקבל חינוך ברמה נאותה. כל אלו יחד פוגעים למעשה בזכותם הבסיסית של התלמידים בירושלים המזרחית, לקבל חינוך חנם כקבוע בחוק.

3.ד חוסר תקצוב - החובה לתקצב

119. החובה המוטלת על עיריית ירושלים לתקצב את מערכת החינוך מעוגנת בסעיף 7(ב) לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949, הקובע כך :

”קיום מוסדות חינוך רשמיים למתן חינוך חובה חנים לפי חוק זה לילדים ולנערים הגרים בתחום שיפוטה של רשות חינוך מקומית מסוימת, יהא מוטל על המדינה ועל אותה רשות חינוך מקומית במשותף. השר, בהתייעצות עם שר הפנים, ועם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת יקבע, בצו שיפורסם ברשומות, לגבי כל שנת לימודים ולגבי כל רשות חינוך מקומית, את שיעור ההשתתפות של המדינה ושל רשות החינוך המקומית בקיום מוסדות החינוך הרשמיים שבהם ניתן חינוך חובה לילדים ולנערים הגרים בתחום שיפוטה על אותה רשות חינוך מקומית.”

120. בהתאם להוראת סעיף 7(ב) לחוק לימוד חובה, קובע שר החינוך מעת לעת בצו את חלוקת התקציב השנתית בין המדינה לרשות המקומית בקיום מוסדות החינוך הרשמיים.

121. בהתאם לכך, צו לימוד חובה (שיעור ההשתתפות של המדינה ושל רשויות החינוך המקומיות בקיום מוסדות חינוך רשמיים בשנת הלימודים התשע"א), התש"ע-2010, אשר פורסם ברשומות ביום 1.9.2010, הדומה בנוסחו לצו לימוד חובה (שיעור ההשתתפות של המדינה ושל רשויות החינוך המקומיות בקיום מוסדות חינוך רשמיים בשנות הלימודים התשס"ט-התש"ע), התשס"ט-2009, קובע בסעיף 2 את אחוז ההשתתפות של משרד החינוך עבור שירותי חינוך מסוימים, במסגרות החינוך השונות.

122. ואילו סעיף 3 לצו (הזהה במדויק בין שני הצווים המפורטים לעיל) קובע:

”שיעור ההשתתפות של רשויות החינוך המקומיות בקיום מוסדות חינוך רשמיים שבתחומן, בכל תחום כמפורט בתקנה 2, יהיה ההפרש שבין 100 אחוזים לשיעור ההשתתפות של המשרד.”

123. מכאן, שבהתאם להוראות החוק והצו, כל העלויות הנובעות מקיום מוסדות חינוך רשמיים, אשר אינן ממומנות על ידי משרד החינוך, צריכות להיות ממומנות במלואן על ידי הרשות המקומית.

124. ויודגש: סמכות זו של העירייה לתקצב את מוסדות החינוך שבתחומיה, איננה סמכות-שברשות, אלא סמכות-שבחובה, אשר אין לעירייה כל שיקול דעת האם לבצע ובאיזו מידה.

125. מכאן, שתקצוב חלקי בלבד של מוסדות החינוך בירושלים המזרחית על ידי העירייה עומד בניגוד להוראת סעיף 7(ב) לחוק לימוד חובה, המחלק את הנטל הכספי של קיום מוסדות חינוך רשמיים בין המדינה לבין הרשות המקומית. מימון חסר של מוסדות החינוך על ידי הרשות המקומית, המופקדת על מימון מוסדות החינוך שבתחומיה כאמור בצו לימוד חובה, מותיר חסר תקציבי, אשר אין כל בעל סמכות אחר הרשאי או חייב להשלימו.

4.ד הפליה בתקצוב החינוך

126. לא ניתן להסביר את הפערים הגדולים בין תקצוב מוסדות החינוך בירושלים המזרחית לעומת תקצובם בירושלים המערבית, אלא בהפליה בוטה. הפליה זו ברורה וידועה אפילו

למשיבים עצמם, אשר כמפורט לעיל, בחרו שלא לתקנה, ולמעשה בחרו במודע ובמכוון להנהיג מדיניות מפלה ולא-שוויונית בתחומיהם.

127. גם תוצאותיה של ההפליה בתקצוב מוסדות החינוך ידועות וברורות לכל הנוגעים בדבר בקרב המשיבים: חוסר היכולת לעמוד בתשלום החשבונות השוטפים, חוסר היכולת לרכוש ציוד למוסדות החינוך, חוסר היכולת לערוך תיקונים ושיפוצים הכרחיים ועוד - כל אלה גלויים לעיני כל אדם המבקש לעמוד על השלכות המחסור בתקציבים על מוסדות החינוך.

128. כידוע, הזכות לשוויון היא זכות יסוד בשיטת המשפט הישראלית. עם חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו עוגנה הזכות לשוויון במסגרת הזכות לכבוד כזכות על חוקתית.

129. בית המשפט העליון עמד על משמעותה הקשה של פגיעה בשוויון, ככל שמדובר באוכלוסיית מיעוטים, בבג"צ 6924/98 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ממשלת ישראל, פ"ד נה(5) 15, 27-28 (2001), בו נאמר כך:

"עקרון השוויון במובן זה, להבדיל מן המובן הרחב, נחשב במדינות רבות ראוי להיחשב, זכות חוקתית... הפרה של עקרון השוויון במובן הצר נחשבת חמורה ביותר... כזאת היא הפליה של ערבי באשר הוא ערבי, ואחת היא אם ההפליה מתבססת על הדת או על הלאום זוהי הפרה של עקרון השוויון במובן הצר. לכן יש עמה חומרה מיוחדת..."

130. בית המשפט העליון אף הדגיש את משמעותה הקשה של הפליה האזרח הערבי באשר הוא ערבי בבג"צ 6698/95 קעדאן נ' מנהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד (1) 258, 279 (2000), וקבע שהפליה כזו משדרת:

"עלבון כלפי קבוצת מיעוט המוצאת מן הכלל, מחדדת את השוני בינה לבין האחרים, ומקבעת תחושות של נחיתות חברתית"

באותה פרשה ציין הנשיא ברק, בעמ' 279-280 לפסק הדין, גם כי:

"קיומה של הפליה נקבע, בין השאר, על-פי האפקט של ההחלטה או של המדיניות ואפקט זה, בענייננו, הוא מפלה"

131. בית המשפט העליון חזר והדגיש פעמים רבות את חובת הרשויות לנהוג בחלוקת תקציבים באופן שוויוני והוגן, כמתבקש מהחובה הבסיסית, המוטלת על הרשויות לפעול כנאמן הציבור.

132. כך, למשל, בבג"צ 1113/99 עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' השר לענייני דתות, פ"ד נד (2) 164, 170-171 (2000), הדגיש בית המשפט את ההשפעה החברתית מרחיקת הלכת והפסולה של הפליה בחלוקת משאבי הציבור:

"עקרון השוויון מחייב כל גוף ציבורי במדינה. הוא מחייב, קודם כול, את המדינה עצמה. עקרון השוויון חל על כל התחומים שבהם פועלת המדינה. הוא חל, בראש ובראשונה, על הקצאת משאבים של המדינה. המשאבים של המדינה, אם קרקע ואם כסף, וכן גם משאבים אחרים, שייכים לכל האזרחים, וכל האזרחים זכאים

ליהנות מהם על-פי עקרון השוויון, ללא הפליה מחמת דת, גזע, מין או שיקול פסול אחר... מבחינה מעשית, בביצוע חוק התקציב קיימת אפשרות קלה באופן יחסי, לעתים עד כדי פיתוי, להפלות בהקצאת משאבים על-ידי רשויות המדינה, בין היתר מחמת דת או לאום. הפליה כזאת, במיוחד אם היא שיטתית, עלולה לפגוע באופן קשה ביותר לא רק באדם מסוים או בגוף מסוים, אלא גם במרקם החברתי ובתחושת השותפות שהיא תנאי לחיים ראויים בצוותא. מכל מקום, הפליה כזאת פסולה מיסודה, מבחינה מוסרית ומבחינה משפטית גם יחד."

133. וראה עוד: בג"צ 59/88 ח"כ יאיר צבן נ' שר האוצר, פ"ד מב (4) 705, 706 (1989); בג"ץ 6427/02 התנועה לאיכות השלטון בישראל נ' הכנסת (לא פורסם) (2006), סעיפים 30-41 לפסק דינו של הנשיא ברק; בג"צ 727/00 ועד ראשי הרשויות המקומיות הערביות בישראל נ' שר הבינוי והשיכון, פ"ד נו (2) 79, 88-89 (2001); בג"ץ 7052/03 עדאלה המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל נ' שר הפנים (לא פורסם) (2006), סעיף 39 לפסק דינו של הנשיא ברק.

134. גם סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985 קובע את החובה לחלק משאבים לכלליים ציבוריים על בסיס מבחנים שוויוניים:

"(ד) הסכום שנקבע בסעיף תקציב לסוג של מוסדות ציבור יחולק בין מוסדות ציבור הנמנים עם אותו סוג לפי מבחנים שוויוניים."

135. עקרון זה הוחל על ידי בית המשפט העליון גם ביחס למדיניותן של רשויות שונות בענייני כללי תקצוב וחלוקת הטבות, ובכלל זה על רשויות מקומיות. וראה: השופט חשין בבג"ץ 114/98 כבל נ' ראש ממשלת ישראל, פ"ד נג(2) 241, 263 (1999); בג"צ 5325/01 עמותת ל.כ.ן לקידום כדורסל נשים נ' המועצה המקומית רמת השרון, פ"ד נח (5) 79, 79 (2004), עע"מ 343/09 הבית הפתוח בירושלים לגאווה וסובלנות נ' עיריית ירושלים, טרם פורסם, 14.9.2010.

136. באשר לשוויון בהקשר לזכות לחינוך, הרי שבית המשפט העליון התייחס לא אחת לחובתן של רשויות מקומיות להפעיל את סמכויותיהן באופן שוויוני וענייני, במיוחד כאשר מדובר בסמכויות הטומנות בחובן "אחריות לזכות יסודית וחשובה מאין כמוה - זכותם של ילדים לחינוך" (בג"צ 986/05 פלד ואח' נ' עיריית תל אביב-יפו, (לא פורסם) (2005), פיסקה 8 לפסק דינו של השופט ריבלין).

137. בבג"צ 7426/08 טבקה משפט וצדק לעולי אתיופיה נ' שרת החינוך, טרם פורסם, 31.8.2010, קבע בית המשפט העליון את הדברים הבאים:

"עקרון השוויון טבוע ושזור בזכות לחינוך, ובחובה המוטלת על הרשויות המוסמכות לספק חינוך שוויוני לכל ילד בישראל. בלעדי יסוד השוויון בחינוך, לא ניתן לממש את הזכות לחינוך על כל צדדיה והיבטיה. בלא שוויון הזדמנויות אמיתי בחינוך, נפגעת זכותו של אדם לפתח את הווייתו האישית באמצעות רכישת דעת וערכים, ונפגעת זכותו לשוויון הזדמנויות אמיתי בהמשך החיים בהגיעו לבגירות."

138. פגיעה בזכות לחינוך של ילדי ירושלים המזרחית, כשהיא משולבת גם בהפלייתם על רקע לאום, מהווה פגיעה כפולה ומכופלת בזכותם לכבוד המעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. לא זו בלבד שהעדד תקצוב מספק למערכת החינוך במזרח העיר פוגע בזכותם של הילדים לחינוך ברמה נאותה וראויה, אלא שהוא גם מלווה בפגיעה קשה בכבודם של הילדים לאור הפערים בתקצוב לעומת ילדי ירושלים המערבית. קיפוחה של מערכת החינוך במזרח העיר על ידי המשיבים מסמן את תושביה הערבים של ירושלים כתושבים נחותים כבר בשנים הראשונות של חייהם, תווית אשר מלווה ומעצבת את התפתחותם לאורך כל חייהם.

139. וכך גם קבע בית המשפט העליון בפרשת טבקה המוזכרת לעיל, בסעיף 19 לפסק הדין, ביחס לחומרתה יוצאת הדופן של הפגיעה החוקתית בזכות לכבוד במקרה של הפליה בחינוך:

"האיסור על הפליה בחינוך... אינו נוגע רק בשוליו של הכבוד האנושי, אלא נוגע בגרעינו. ההפליה ככלל, ובחינוך במיוחד, יוצרת תחושת קיפוח ונחיתות בילד שכלפיו היא מופנית. היא פוגעת בתחושת עצמיותו, בבטחונו העצמי, בהערכת ערך עצמו. גרעינה של ההפליה עלול ללוות את דרך התפתחותו כאדם, ולהטמיע בתהליך התבגרותו חוויות של דחייה וניכור חברתי."

140. כאמור לעיל, אך לפני חודשים מספר, ולאחר הגשת העתירה המקורית, ניתן פסק דינו של בית המשפט העליון בעתירתם של תושבים מירושלים המזרחית והאגודה לזכויות האזרח נגד משרד החינוך ועיריית ירושלים בבג"ץ 5373/08 אבו לבדה נ' שרת החינוך (טרם פורסם) (2011). בפסק הדין, אשר עסק אף הוא בהפליה תקציבית של תחום החינוך בירושלים המזרחית על-ידי משרד החינוך ועיריית ירושלים, חזר בית המשפט העליון ופירט את ההלכות שנקבעו על-ידו בנושא זכות היסוד לשוויון בחינוך, וקבע כי המשיבים הפרו במחדליהם את חובותיהם החוקיות כלפי התלמידים בירושלים המזרחית.

141. בין היתר, נאמרו בפסק הדין הדברים הבאים, מפי כב' השופטת פרוקצ'יה (פסקה 33 לפסק הדין):

"ככל שקיימת שאלה אם הזכות לחינוך מהווה זכות חוקתית, הרי הזכות לשוויון בחינוך משיקה במישרין לזכות החוקתית לכבוד האדם. ההפליה ככלל, ובהשתקפותה בחינוך בפרט, יוצרת תחושת קיפוח ונחיתות, הפוגעת בכבוד הילד כאדם. הפגיעה בשוויון בחינוך כמוה כפגיעה בזכות חוקתית לכבוד האדם."

וכן ראה את ההפניות הנוספות לפסיקה המובאות בפסק הדין באותו הקשר.

5.ד שיקולים כספיים והבחנה תקציבית בעילה להפליה

142. אין חולק, כי גובה התקציב שנקבע על ידי עיריית ירושלים פר תלמיד במזרח העיר, נמוך באופן משמעותי מגובה התקציב לתלמיד במערבה. העירייה עצמה איננה מסתירה, כי החישובים שנערכו לקראת הכנת תקציב שנת 2011, ואשר במסגרתם הוקטנה בכמחצית דרישת התוספת התקציבית לעומת שנת 2010, התבססו על הנחת-יסוד של שונות

רלוונטיות בין שתי מערכות החינוך בשני חלקי העיר (וראה: סעיף 50 לתגובת העירייה לעתירה המקורית).

143. יחד עם זאת, כמפורט בהרחבה לעיל, סירבה העירייה לבקשותיהם של העותרים לפירוט אופן בניית התקציב, כך שניתן יהיה להבין כמה משקל יוחס לאותה שונות רלוונטית (כנטען על ידי העירייה).

144. בהתאם לפסיקת בית המשפט העליון בנושאי שוויון, יש לבחון את שאלת קיומה של השונות הרלוונטית בשני שלבים נפרדים: ראשית, בחלוקת תקציב התפעול השוטף לפי מרכיביו (חשמל, מים, שכפולים וכו') - יש לבחון האם קיים פער בכל המרכיבים או רק בחלקם, והאם קיומו של פער בכל אחד מהמרכיבים הוא רלוונטי; שנית, וגם אם ייקבע כי קיימת שונות רלוונטית, יש להמשיך ולבחון מהו המשקל שיש לתת להבחנה, באמצעות בדיקת גובה הפער בכל אחד מהמרכיבים בין התקצוב במערב העיר לתקצוב במזרחה (וראה: דפנה ברק-ארז, משפט מינהלי, כרך ב', עמ' 689-692).

145. עוד נזכיר בהקשר זה, כי העירייה בעצמה מודה בקיומם של "פערים שהם תוצאה של עשרות שנים של הזנחה של הממשלה והעירייה", כאמור בהודעה לעיתונות המצורפת לעתירה זו כנספח ע/9. יש לבחון, האם לצד קביעתה של שונות רלוונטית על ידי העירייה כעילה להפחתת התשלומים, ניתנה גם התייחסות המניחה את הדעת לקיומם של פערים היסטוריים אלה, ולחובתה של העירייה לצמצמם.

146. בטרם סיום, נבקש להביא מדבריו היפים של כב' השופט דנציגר, בפסקה 14 לפסק הדין בעניין אבו-לבדה, הרלוונטיים גם לענייננו:

"בהקשר זה הנוגע להשלכות התקציביות של הסעד האופרטיבי הניתן על ידינו, איני יכול שלא להיזכר במשפט שנאמר בשנות השבעים של המאה הקודמת על ידי נשיא אוניברסיטת הרווארד, Derek Bok: "אם אתה חושב שהחינוך יקר, נסה את הבערות" ("If you think education is expensive, try ignorance")."

6.ד הזכות לקבל מידע

147. למעלה מן הדרוש, ועל אף שעיריית ירושלים לא העלתה כל טענה בדבר היעדר חובה חוקית להעביר את המידע המבוקש, נזכיר בקצרה כי על העירייה - כמו כל רשות שלטונית נבחרת - חלה החובה לפעול בשקיפות ולמסור לתושביה מידע הנוגע לדרכי התנהלותה ולשיקולים המנחים אותה בפעילותה.

148. וראה, למשל, את הדברים שנאמרו בבג"ץ 754/97 כהן נ' ראש לשכת עורכי הדין, פ"ד נב(3) 486, בעמ' 526, היפים גם לענייננו:

"ההכרעה בנושא רישום פרוטוקול של הדברים הנאמרים בישיבות הוועד המרכזי של הלשכה - עצם הרישום והיקף הרישום - תיגזר לאחר שקולו

האינטרסים שלעניין. אינטרסים אלה הם, בעיקרם: זכותו של ציבור עורכי־הדין לדעת כיצד פועלים מנהיגיו ומה הם השיקולים המדריכים אותם בהחלטותיהם; זכותם של חברי הוועד כי ציבור עורכי־הדין ידע את דרכיהם וכיצד ממלאים הם את חובתם כאנשי־ציבור נבחרים; זכותם של אלה ושל אלה לגילוי האמת, גילוי שיאפשר ביקורת ציבורית ומשפטית; העומס המינהלי והכספי הכרוך בעריכתם של פרוטוקולים. ועל כל אלה: הצורך הדוחק לחשיפת האמת על דרכי הנהלתו והנהגתו של גוף נבחר. שקיפות פעילותו של גוף נבחר היא מן הסימנים המובהקים לקיומה של חברה דמוקרטית כשלנו, והיא בבחינת חי הנושא־את־עצמו. (ההדגשות נוספו)

149. אותו רציונל חל גם על חקיקתו של חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998, ועל הפסיקה הנרחבת אשר נכתבה בעניינו, המעלה על נס את זכות הציבור לקבלת מידע. בדברי ההסבר להצעת חוק חופש המידע נאמר, כי הזכות לקבל מידע מרשויות ציבוריות היא אחת מזכויות היסוד במשטר דמוקרטי. אף בדיון בקריאה ראשונה בהצעת חוק חופש המידע, ציין שר המשפטים כי "מדובר בזכות למידע שהינה זכות יסודית שמשקלה נכבד, כזכות חברתית ופוליטית וככלי שמאפשר הגשמתן של זכויות אחרות כמו חופש הביטוי, שיוויון ושלטון החוק." (וראה: פרוטוקול ישיבה קט"ו של הכנסת מיום 1.7.1991 בעמ' 203).

150. על חשיבותו של חופש המידע ועל הרציונאלים העומדים בבסיסו ניתן ללמוד מדבריה של השופטת ארבל בפסק הדין בעע"מ 9341/05 התנועה לחופש המידע נ' רשות החברות הממשלתיות (טרם פורסם) (2009):

"בראש ובראשונה הזכות למידע נתפשת כתנאי הכרחי למימושה ולהגשמתה של הזכות החוקתית לחופש הביטוי. היא תנאי להגשמת זכות הציבור לדעת וליכולתו של הציבור לגבש עמדות ולבטאן. בנוסף נגישות למידע המוחזק אצל רשויות השלטון מאפשרת לציבור להפעיל פיקוח ובקרה על רשויות השלטון, לגלות מעורבות בעשייה השלטונית ולקחת חלק בכינונה ובעיצובה של תרבות שלטונית ראויה, כמו כן מאפשרת לו לתכנן התנהלותו אל מול הרשות ולקבל החלטות מושכלות בתחומים שונים."

151. הדברים נכונים במיוחד בעניינו, מקום בו אין כל סיבה נראית לעין אשר יכולה להצדיק את הסירוב להעביר את המידע המבוקש.

ה. סוף דבר

152. מכל האמור לעיל עולה תמונה חד-משמעית: המשיבים לא פעלו על מנת למנוע את הפגיעה במוסדות החינוך בירושלים המזרחית ובתלמידים הלומדים בהם. זאת, בדרך של תקצוב נמוך באופן משמעותי לשם תפעולם השוטף של מוסדות החינוך הרשמיים בהשוואה לתקצוב הדרוש.

153. בכך, פעלו המשיבים בניגוד לחוק לימוד חובה, התש"ט-1949, המורה להם לספק את מלוא צורכי מוסדות החינוך הרשמיים, הנחוצים לשם קיום המוסדות הללו. כמו כן, פעלו המשיבים בניגוד לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, האוסר על פגיעה בשוויון ועל פגיעה בכבודו של האדם.
154. נחזור ונדגיש: כל זמן שעיריית ירושלים לא ממלאת את חובתה כלפי תלמידי ירושלים המזרחית באופן מלא, חשופים תלמידים אלה לתנאי לימוד לקויים ובלתי נאותים, הפוגעים באופן ממשי ביכולתם לממש את זכותם לחינוך ועלולים לסכן את שלומם.
155. אשר על כן ולאור כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיבים לחשוף במלואו את אופן חישוב הסכומים הנחוצים לשם התפעול השוטף של בתי הספר הרשמיים בירושלים המזרחית, אשר נעשה על ידי המשיבה מס' 1, ולהעביר את מלוא התקצוב הדרוש לצורך התפעול השוטף של מוסדות החינוך הרשמיים בירושלים המזרחית, בשנת הכספים 2011 ולהבא.
156. כמו כן, מתבקש בית המשפט הנכבד לחייב את המשיבים בשכ"ט עו"ד ובהוצאות משפט.

ירושלים, 5 בספטמבר 2011

קרן צפריר, עו"ד
ב"כ העותרים